

Welzijn en gezondheid

De vergrijzing heeft grote impact op de volksgezondheid en zorg. Het aandeel ouderen in de samenleving neemt toe. Ook bereiken mensen steeds vaker een hoge leeftijd. Hierdoor hebben steeds meer mensen een chronische aandoening zoals artrose, nek- en rugklachten, diabetes en dementie. Bovendien hebben mensen steeds vaker meerdere aandoeningen tegelijk. Dementie veroorzaakt in 2040 de meeste sterfte en de hoogste ziektelast. Niet alleen medische maar ook sociale problemen nemen toe. Het aantal eenzame ouderen stijgt. Ouderen wonen vaker zelfstandig en ook vaker alleen. Door deze ontwikkelingen ontstaat er meer druk op zowel de formele als de informele zorg. Zorgvoorzieningen komen het meest onder druk te staan in de krimpregio's. Verschillende leeftijdsgroepen hebben verschillende gezondheidsgevoeligheden en behoeften. Ouderen zijn bijvoorbeeld gevoeliger voor de effecten van hitte en hebben dicht bij huis behoefte aan een veilige looproute en een bankje waar ze even kunnen zitten. Sittard-Geleen zal hier de komende jaren in toenemende mate mee te maken krijgen maar in het gemeentelijke beleid is daar nog weinig van te merken. Er wordt nog te zeer uitgegaan van verjonging en er wordt te weinig aandacht besteed aan voorzieningen en economische kansen die juist samenhangen met ouder wordende burgers. Natuurlijk wil ook SPA graag dat er meer jongeren blijven en komen in Sittard-Geleen en het is duidelijk dat we daar hard aan moeten werken. Maar dat neemt niet weg dat de realiteit is dat de vergrijzing extra aandacht vraagt.

SPA spreekt van een gezonde leefomgeving als deze bijdraagt aan het fysiek, sociaal en mentaal welbevinden van mensen. Een gezonde leefomgeving draagt bij aan de gezondheid van mensen door gezond gedrag te bevorderen (bewegen, voeding) en tegen risico's te beschermen (klimaat effecten, milieu).

Het begrip gezonde leefomgeving heeft een nauwe relatie met de internationaal veel gebruikte One Health-aanpak *'Mens, dier en omgeving maken deel uit van hetzelfde ecosysteem. Als we dat ecosysteem gezond willen houden, moeten we specifieke kennis en ervaringen uit die verschillende domeinen samenvoegen.'* De aanpak geeft ook nadrukkelijk aan dat gebundelde krachten vanuit verschillende domeinen synergie opleveren, dat wil zeggen: samen meer zijn dan de optelsom van wat ieder domein apart kan bereiken. SPA onderschrijft dit.

De leefomgeving waarin we wonen, werken en leven heeft invloed op onze gezondheid. Een gezonde leefomgeving is een leefomgeving die bewoners als prettig ervaren en waar negatieve invloed op gezondheid zo klein mogelijk is. Het gaat dus om gezondheidsbescherming en gezondheidsbevordering. De gemeente is mede verantwoordelijk voor de publieke gezondheid. Publieke gezondheid richt zich op het tegengaan van lichamelijke of psychische ziekte en het bevorderen van het lichamenlijk, psychisch en mentaal welbevinden, maar ook op het vermogen om je eigen regie te voeren in het licht van de fysieke, emotionele en sociale uitdagingen van het leven (ook bekend als 'positieve gezondheid'). Zorg voor de publieke gezondheid is vastgelegd in de Wet publieke gezondheid (Wpg).

In Sittard-Geleen spelen tal van factoren een rol die ook vrijwel overal elders een rol spelen maar zeer specifiek is de overlast en schadelijke effecten die samenhangen met de aanwezigheid van Chemelot. Op slechts enkele plaatsen in Nederland ligt zo veel zware industrie zo dicht bij de woonbebouwing en is er zo vaak overlast door neerslag van chemische stoffen, geluid- en lichtoverlast, de continue dreiging van een calamiteit met veel slachtoffers. Vooral de wijken Lindenheuvel, Krawinkel en ook Lutterade ondervinden zeer vaak allerlei vormen van overlast. Bovendien heeft de gemeente erg weinig natuur- en bosgebied waar de inwoners op loopafstand kunnen vertoeven.

Een ongezond binnen- en buitenmilieu veroorzaakt 4 procent van de ziektelast, met luchtverontreiniging als de belangrijkste oorzaak. Lokaal kan dit flink variëren, zo tussen de 4 en 14% (Min Volksgezondheid en Milieu; 2021). De landelijke GGD-GHOR schrijft *'PRINCIPE: HOUD OVERLASTGEVENDE INDUSTRIËLE BEDRIJVEN OP AFSTAND VAN WONINGEN, SCHOLEN ETC. (EN ANDERSOM). Het gaat hierbij vooral om bedrijven met uitstoot van geluid, geur of stoffen. Blootstelling hieraan kan leiden tot gezondheidsproblemen bij omwonenden zoals luchtwegklachten, verminderde longfunctie, slaapverstoring, of (ernstige) hinder en daarmee samenhangende klachten. Beschrijf in de omgevingsvisie en -plannen de minimale afstand tussen emitterende, of anderszins (potentieel) overlastgevende industrie en gevoelige bestemmingen zoals woningen en scholen. Stel de ontwikkelruimte vast van bestaande bedrijven en bedrijfs-/industrieterreinen. Doe dit samen met inwoners en bedrijven.'* In Sittard-Geleen wordt dit eenzijdig ingevuld ten faveure van Chemelot zonder dat de inwoners echt erbij betrokken zijn. Bij allerlei plannen, visies, vergunningen wordt gekeken hoe Chemelot tegemoet kan worden gekomen en hebben burgers en de gemeenteraad nauwelijks invloed. Het gaat zover dat Chemelot zelf de visies schrijft en dat de gemeenteraad weinig meer mag doen dan deze afhameren. Wat SPA betreft worden de plannen en visies die de afgelopen vier jaar gemaakt zijn grondig herzien waarbij onze inwoners centraal staan en niet Chemelot.

De levensverwachting stijgt volgens de GGD in Nederland gemiddeld van 81,5 jaar in 2015 naar bijna 86 jaar in 2040. In Sittard-Geleen is de gemiddelde levensverwachting 80,5 jaren dus 1 jaar minder dan gemiddeld in Nederland. Nagenoeg alle jaren die we erbij krijgen zijn in goede ervaren gezondheid. Ook gaan we niet meer beperkingen ervaren. Wél stijgt het aantal mensen met een chronische aandoening. We worden steeds ouder doordat mensen vaker aandoeningen zoals hart- en vaatziekten en kanker overleven, onder meer door betere behandelingen. Dit is, naast de vergrijzing, een belangrijke oorzaak voor de sterke toename van dementie als doodsoorzaak. Doordat steeds minder mensen overlijden aan hart- en vaatziekten en kanker, hebben steeds meer mensen te maken met de langetermijnevolgen ervan. SPA verwacht dat dit voor een sterke toename van de vraag naar zorgpersoneel leidt.

De samenleving krijgt op verschillende gebieden te maken met toenemende druk. Dit kan stress en gezondheidsproblemen veroorzaken. Zo ervaren scholieren en studenten steeds meer prestatiedruk. Ook op de arbeidsmarkt zijn er ontwikkelingen die kunnen leiden tot meer druk en stress, zoals de steeds grotere invloed van de 24-uurseconomie en de verdere flexibilisering van arbeidsrelaties. Vooral voor de groep mensen die werk, zorg voor de kinderen en mantelzorg moet combineren lijken veel drukverhogende ontwikkelingen samen te komen. Verdergaande verstedelijking zorgt ook voor meer druk en drukte, en kan leiden tot minder ruimte voor groen en water waar mensen kunnen ontspannen. Juist in Sittard-Geleen met haar enorme hoeveelheid bedrijventerrein is dat nu al aan de orde hetgeen reden voor SPA is om een halt toe te roepen aan uitbreiding van bedrijventerrein.

Op het gebied van leefstijl zijn er zowel gunstige als ongunstige toekomstige ontwikkelingen. Minder mensen roken en meer mensen bewegen. Daar staat tegenover dat meer mensen te zwaar zijn. Bijna 20 procent van de ziektelast wordt veroorzaakt door ongezond gedrag met roken als de belangrijkste oorzaak. Een ongezond binnen- en buitenmilieu veroorzaakt 4 procent van de ziektelast, met luchtverontreiniging als de belangrijkste oorzaak. Ongezonde arbeidsomstandigheden veroorzaken bijna 5 procent van de ziektelast. Deze ontwikkelingen zijn niet voor alle bevolkingsgroepen hetzelfde. Roken daalt harder bij mensen met een hoge sociaaleconomische status, en ernstig overgewicht stijgt harder bij degenen die een lage sociaaleconomische status hebben. Gezien de samenstelling van de bevolking krijgt Sittard-Geleen hier in grotere mate mee te maken dan andere gemeenten.

Een deel van de ouderen bevindt zich door een opeenstapeling van chronische aandoeningen en andere medische en sociale problemen in een kwetsbare situatie. Deze groep wordt groter in de toekomst. Mensen met een lagere sociaaleconomische status hebben vaker een ongezonde leefstijl. Ook hebben zij vaker te maken met sociale problemen, die stress met zich meebrengen. Negatieve effecten van ontwikkelingen op de arbeidsmarkt als robotisering en digitalisering treffen vooral laagopgeleiden. Dit kan de sociale problemen en stress in deze groep versterken. Vaak moeten eerst deze achterliggende sociale problemen worden opgelost, voordat er ruimte ontstaat om aan een gezonde leefstijl te werken. Al decennia zijn er in Sittard-Geleen wijken (bijvoorbeeld Sanderbout, Stadboek, Vrangendael, Lindenheuvel) met vooral laagopgeleiden en die veel werkloosheid en andere sociale problemen kennen. Juist in die wijken worden ook vluchtelingen gehuisvest. De lokale bevolking ervaart de hulp die aan hun wordt verleend vaak als *'bevoordelen boven de eigen lokale bevolking'* hetgeen ook invloed heeft op hun politieke keuze bij verkiezingen.

Onderzoek suggereert dat zichtbaarheid van groen een rol speelt in het positief beïnvloeden van de gezondheid. Het gaat daarbij vaak om een stress reducerend effect bij mensen. In veel gevallen bevordert de aanwezigheid van groen ook de mate van beweging. Denk bijvoorbeeld aan een bos of een park waar men kan wandelen.

Voor SPA staat het als een paal boven water dat vergroening van zowel het woongebied als het buitengebied van groot belang is voor het welzijn en de gezondheid van onze inwoners. Daarom dat SPA vergroening van het woongebied nastreeft en wil vermijden dat enorme gebieden verloren gaan ten faveure van verdere uitbreiding van bedrijventerreinen. De focus moet echt verlegd worden naar de belangen van onze inwoners.